

ROMAN EN ONDERWIJS.

Ruim twee jaar na de postuniversitaire bijscholing voor literatuur-
leraars, georganiseerd aan de UFSAL te Brussel, verschenen bij Acco
de gebundelde referaten in een boek dat als titel meekreeg Roman en
onderwijs. Nieuwe benaderingsmogelijkheden van de roman in het onder-
wijs. De bundel, die behalve de referaten ook enkele eerder gepubli-
ceerde stukken bevat, is als volgt ingedeeld:

A. Basisinformatie

- Trends in de recente (Nederlandse) roman (B.F. van Vlierden)
- Vernieuwingen binnen de literatuurwetenschap (H. van Gorp)
- Belangrijke etappes in het verhaalonderzoek sedert het einde van
de 20e eeuw (H. van Gorp)
- Literatuur in het secundair onderwijs: doelstellingen en evalu-
atie (H. de Jonghe)
- Cursorisch lezen en huislectuur (J.D. Janssens)
- Drie lesstrategieën voor literatuuronderwijs (H. Bousset)

B. Oudere werken vanuit een nieuwe hoek bekeken

- De trojeroman van Segher Diengotgaf (J.D. Janssens)
- Max Havelaar: sterke koffie (H. Bousset)
- Jantje Verdure van Streuvels: schrijven tegen de verstening
(B.F. van Vlierden)

C. Hoe recentere romans benaderen?

- Elias, een nachtegalenroman (H. Bousset)
- Een structurele benadering van Het boek Alfa van Ivo Michiels
(M. de Clerq)
- Hugo Claus & De verwondering (B.F. van Vlierden)

Het boek bevat ook twee registers, een zaken- en een namenregister,
samengesteld door J. Janssens, die kennelijk ook als eindredacteur
van de bundel optrad. Hoewel de literatuurwetenschappelijke, literair-
historische en -analytische bijdragen het leeuwendeel voor zich nemen,
zou ik me voor deze bespreking willen beperken tot de voor het litera-
tuuronderwijs relevante hoofdstukken. Als ik de terloops aan de orde
gestelde aspecten in de romananalyse buiten beschouwing laat, betekent
dit dat ik alleen zal ingaan op de hoofdstukken 4, 5 en 6 van het eer-
ste deel.

De bijdrage van H. de Jonghe behandelt twee belangrijke aspecten van
het onderwijsproces: doelstellingen en evaluatie. De daartussenliggen-
de aspecten leerstof, didactische werkvormen en leeractiviteiten komen
aan bod in de referaten van Bousset en Janssens. Op die manier worden
in deze drie hoofdstukken toch de belangrijkste componenten van het di-
dactische handelen aan de orde gesteld. Een analyse van de beginsitu-
atie, voor het literatuuronderwijs in de hogere cyclus toch wel een be-
langrijk aspect, ontbreekt hier echter. Omdat concrete en geoperationa-
liseerde doelstellingen slechts voor welbepaalde curricula geformuleerd
kunnen worden, beperkt de Jonghe zich tot een analyse van de gronddoel-
stellingen, zoals die worden genoemd in vier didactische handleidingen
en in het VSO-leerplan. Wat de evaluatie betreft, houdt hij een kort
maar krachtig pleidooi voor selectievrij literatuuronderwijs. Een bie-
zonder helder, maar m.i. te beknopt hoofdstuk, dat te veel problemen

in dit verband onbesproken laat. Ik noem bijvoorbeeld het niet vermelde onderscheid tussen doelen van literatuuronderwijs in strikte zin en doelstellingen die onder meer met behulp van literatuur (maar ook met andere leerinhouden) bereikt kunnen worden, en verder: de relaties tussen doelstellingen en stofkeuze (literatuurgeschiedenis, jeugdboek, strip, lectuur, verhaal, poëzie, essay), de verhouding tussen het cognitieve en het affectieve terrein, de betrekkingen tot het taalonderwijs waarvan het literatuuronderwijs deel uitmaakt, de specifieke doelstellingen bij een leerplan verhaal- of romananalyse enz.

Heel lezenswaardig is het referaat van J. Janssens over cursorisch lezen en huislectuur, dat als ondertitel ' het getuigenis van een leek ' meekreeg. Hij formuleert hierin enkele bezwaren tegen de huidige praktijk van deze twee onderwijsvormen en stelt als alternatieven respectievelijk de structuraanalyse en het lezen als project voor, wat dan weer met enkele praktijkvoorbeelden wordt geïllustreerd.

Nog uitvoeriger op de praktische toer gaat H. Bousset met zijn ' Drie lesstrategieën voor literatuuronderwijs. De eerste strategie is het verklarend-stilistisch lezen van korte afgeronde teksten die in één les-tijd kunnen worden aangebracht, een methode die intussen door hem is uitgewerkt in de Manteau-bloemlezing Driesprong in miniproza (1978). Deze strategie sluit ook aan bij recente opvattingen van Griffioen en Ten Brinke, die zelfs niet aarzelen om de klassikale lectuur van romanfragmenten expliciet af te keuren. Vervolgens krijgen we het cursorisch lezen van langere, structureel afgeronde teksten (ook jeugdboeken), dat wordt gepresenteerd in twee zinvolle didactische werkvormen: projectonderwijs en groepswerk. En ten slotte: lichamelijke en verbale expressie van en rondom literaire teksten in niet minder dan veertien werkvormen, gaande van dramatiseren tot taalspelletjes. Een schatkamer van didactische tips en aanwijzingen voor zinvol en geïntegreerd literatuuronderwijs!

Hoewel ik in deze korte bespreking aan de rijke gevarieerdheid van de bundel Roman en onderwijs ontegensprekelijk tekort heb gedaan, meen ik te mogen concluderen dat het belang en de bruikbaarheid van dit boek voor de didactiek van het literatuuronderwijs aanzienlijk is. M.i. kan geen enkele literatuurleraar het zich veroorloven er geen kennis van te nemen.

Jan Uyttendaele

Werkgroep UFSAL-DOCEBO, Roman en onderwijs. Nieuwe benaderingsmogelijkheden van de roman in het onderwijs. Uitgeverij Acco, Leuven, 1979, 250 pag. Prijs: 445 fr.

